

Особливості організації водного туризму р. Прип'ять в межах

Волинської та Рівненської областей

Водний туризм є різновидом активного туризму, до якого зараховують масові тривалі самодіяльні водні подорожі на туристичних суднах (гребних розбірних байдарках, катамаранах, плотах та ін.) з метою відпочинку, пізнання природних, етнографічних, культурних особливостей прилеглих територій. Згідно Нормативів туристичних походів, усі водні маршрути на гребних суднах і плотах класифікуються категоріями складності від 1 (найлегшої) до 6. Коли головною метою є проходження водного маршруту, подорож класифікується як спортивний сплав. Спортивний водний туризм передбачає обов'язкову реєстрацію і класифікацію маршруту, оформлення дозвільних і звітних документів у маршрутно-кваліфікаційних комісіях і в контрольно-рятувальних службах, участь у змаганнях на кращий маршрут, присудження розрядів, звань і т.д [2, с.46].

Прип'ять протікає територією України (Волинська, Рівненська і Київська області) і Білорусі, є правою притокою Дніпра. Довжина річки становить 775 кілометрів, площа басейну 114,3 тис. км². Витоки Прип'яті знаходяться на Волинській височині поблизу с. Голядин Шацького району. Протяжність річки в межах Волинської та Рівненської областей становить 204 км. Територією Київської області протікає близько 50 км і впадає в декількох кілометрах на південь Чорнобиля в Київське водосховище [1, с.89].

Долина Прип'яті у до смт. Ратно прослідковується слабо, у пониззі чіткіша. Заплава розвинута на всій довжині, виділяються дві надзаплавні тераси. Ширина заплави у верхній течії до 4 км, в окремі роки затоплюється на декілька місяців. У пониззі ширина заплави сягає 10-15 км. Випрямлене, каналізоване річище закінчується між смт. Ратно і с. Комарово; нижче за течією звивисте, утворює меандри, стариці, багато проток. Дно піщане та піщано-мулисте, похил річки 0,08 м/км.

Для водного режиму характерна тривала весняна повінь, короткочасна літня межень, що порушується дощовими паводками та майже щорічними осінніми підняттями рівня води. На весну припадає 60-65% річного стоку, вода підіймається на 1-4 м, на ділянках із звуженою заплавою – на 7 м. Пересічна витрата води в гирлі 450 м³/с. Замерзає на початку грудня, скресає наприкінці березня. Колір води визначається переважанням у басейні річки торфово-болотних ґрунтів, прозорість води в липні-серпні 2012 р. становила від 30 до 80 см.

Сточище Прип'яті має добре розвинуту гідрографічну сітку (10,5 тис. річок та струмків). Більшість приток повністю або частково каналізовано. Серед правобережних приток, що течуть територією України виділяються: Вижівка, Турія, Стохід, Стир, Горинь, Ствига, Уборть, Словечна, Жолонь, Уж.

Даний матеріал нагромаджений під час польових досліджень, які проводилися з 5 по 10 серпня 2012 року. Маршрут, який пролягав від смт. Ратно до с. Нобель, загальною протяжністю близько 134 км був умовно поділений на чотири рівні частини: смт. Ратно – с. Щедрогір, с. Щедрогір – с. Ветли, с. Ветли – с. Люб'язь, с. Люб'язь – с. Нобель. Головним природним чинником, який ускладнював пересування маршрутом був низький рівень води – на початку серпня на р. Прип'ять спостерігався межень.

На даний момент існують два типи байдарок – розбірні і нерозбірні. Нерозбірні байдарки виготовляються з пластику (часто одномісні) і використовуються в основному для проходження водних перешкод (складних порогів чи водоспадів). Одномісну байдарку також називають каяком.

Розбірні байдарки бувають декількох типів в залежності від технології виготовлення: пластикові, складаються з декількох секцій (часто називаються туринговими каяками); каркасні, що складаються з міцного і легкого металевого або дерев'яного каркаса і “шкіри”, яка натягується на каркас; каркасно-надувні, аналогічна з каркасною конструкція, але в “шкіру” вбудовані балони (надуваються повітрям), що створюють додатковий запас непотоплюваності; надувні.

Розбірні байдарки розраховані від 1 до 4 місць, використовуються для тривалих походів або двох-трьох-денних прогулянок озерами чи річками з помірним хвилюванням. Найбільшого поширення набули каркасні і каркасно-надувні човни, за рахунок їх мобільності та надійності при відносно помірній ціні. Секційні пластикові байдарки в основному поширені в Західній Європі та Канаді. З часів Радянського Союзу були популярні туристичні дво- та тримісні байдарки “Таймень-2” і “Таймень-3” [3].

Спорядження для водного туризму складається з особистого та групового. До особистого спорядження входять: каска, весло, рятувальний жилет, неопреновий костюм, особистий одяг. До групового спорядження відносяться: засоби сплаву і порятунку, загальнотуристичні речі (казани, намети, пальники та ін.).

Засобом пересування було обрано двомісну байдарку “Таймень-2” вагою 27 кг і вантажопідйомністю 250 кг. Довжина байдарки 5 м, ширина 0,85 м, висота до привального бруса 0,27 м, габаритна висота 40 см. Швидкість байдарки “Таймень-2” на річці зі слабкою течією становить приблизно 5-7 км/год і залежить не від частоти і сили гребка, а постійності процесу веслування.

Річка Прип'ять придатна для сплаву на байдарках різноманітної конструкції 2 км нижче за течією від автомобільного моста в смт. Ратне. Вище за течією сплавлитися також можливо, проте трапляється багато перешкод (шлюзів), річка каналізована, русло випрямлене.

Місцями, головно на лівому березі, трапляються піщані дюни у вигляді великих пагорбів з ділянками соснового лісу. Згідно маршруту Прип'ять проходить через заплавні озера: Річицьке та Стрибуж. В с. Почапи від Прип'яті на північ прокладено Залухівський канал, який був викопаний на

початку ХІХ ст (частина Дніпро-бузького каналу). Потік води на шлюзі утворює перешкоду з перепадом води висотою близько 0,7 м, яку можна подолати на пластикових нерозбірних байдарках (каяках). Канал перетинає озера Святе і Волянське, а потім каналом Хабарище можна дійти до озера Білого. Нижче за течією р. Прип'ять від с. Почапи починається національний природний парк "Прип'ять-Стохід". З населених пунктів протягом першого дня сплаву виділяється села Невір та Ветли. Село Ветли засноване в 1366 р., певний час називалося Ветлоград; за князів Сангушків отримало Магдебурське право. З видатних людей села виділяється перший заступник Голови Верховної Ради України Мартинюк А. І.

Третій день сплаву протяжністю 35 км характеризувався відсутністю населених пунктів – після с. Ветли до озера Люб'язь на відрімку довжиною 40 км знаходиться лише один хутір Люботинь, біля якого створено рекреаційну зону Дубки. Завершальним об'єктом другого дня є озеро Люб'язь та одноіменне село, яке розташоване на його березі.

Любязь – озеро заплавного походження, площею 4,4 км², ерез яке протікає р. Прип'ять. Середня глибина становить 4 м, максимальна – 8 м. На вигляд озеро має неправильну форму і складається з двох частин відокремлених півостровом. Береги низькі, тверді, піщані, більша їх частина заболочена. Дно піщане, частково замулене. В північній частині озера знаходиться острів, площею 0,9 га. Видовий склад риб озера налічує 18 видів. Перетинаючи озеро із заходу на північний схід необхідно зважати на прогноз погоди – висока швидкість вітру спричиняє появу хвиль, що зумовлює небезпеку перевертання байдарки.

Протягом завершального дня сплаву головними туристичними об'єктами є: місце впадіння р. Стохід, с. Сваловичі, рекреаційна зона "Муравина", фортифікаційні споруди часів Першої світової війни, озеро і с. Нобель.

Село Сваловичі – характеризується найменшою чисельністю жителів (менше 40 осіб) серед населених пунктів на даному маршруті, нагадує живий музей архітектури та побуту, де час зупинився в ХІХ ст. Всі хати збудовані із зрубу, дахи перекриті очеретом. Збережено унікальну природу і прадавню архітектурою поліщуків; історичну цінність та культурну спадщину мають різноманітні народні промисли, зокрема: лозоплетіння, вишивання, ткацтво. На даний час в с. Сваловичі виробляють домоткане лляне полотно, тчуть рушники, вишивають картини. Під час Другої світової війни село було спалене нацистами, проте воно відродилося у такому ж автентично-дерев'яному стилі ХІХ ст.

В Першу світову війну на лівому березі Прип'яті та Стоходу проходила австро-німецька лінія оборони. В цих місцях збереглись немало бетонних дотів, укріплень, є навіть цілий форт на острові р. Стохід. В с. Прикладники декілька дотів знаходяться вгородах селян.

Село та озеро Нобель розташовані в Зарічненському районі Рівненської області за 35 км від районного центру. Найдавнішими археологічними пам'ятками є багатощарові стоянки Нобель І, ІІ, ІІІ, і ІV, розташовані

поблизу с. Нобель в урочищах Заборок та Піддяче, на піщаних дюнах правого берега р. Прип'ять. Дані мезолітичні стоянки належать до Свідерської культури, поширеної, крім північних районів України, у Польщі та Білорусі. Село Нобель вперше згадане в Іпатіївському літописі за 1158 р.

В часи Київської Русі на березі оз. Нобель знаходилось літописне місто Небель. Воно згадане в літописі під 1262 р. Укріплення часів Київської Русі займало підвищення в урочищі “Церковна гора” на південно-східному кінці села. Підвищення має округлу форму (розміри 75х75 м, висота над рівнем озера – 3-6,5 м). У добу Великого князівства Литовського місто Небель перебувало під владою турово-пінських князів. Монастир міста як центр культури й освіти відомий і в XVI ст. [4].

Озеро Нобель довжиною – 3,2 км, шириною – до 2,5 км знаходиться в заплаві р. Прип'ять. Максимальна глибина – понад 10 м; прозорість води – до 2 м. Розділене на дві половини півостровом на якому розташоване с. Нобель. Східна частина озера видовжена з півночі на південь, західна частина більш овальна. Улоговина має неправильну серцеподібну форму. Береги і дно піщані, дуже розчленовані. На озері знаходяться чотири острови – два великі і два малі.

При організації водного туризму як спортивного, так і пізнавального, варто впроваджувати елементи інших видів туристичної діяльності. Проходження маршруту на байдарках або човнах доцільно поєднувати із зупинками на території рекреаційних зон (Муравина, Дубки). Лімітуючими чинниками використання водних шляхів для розвитку туризму є: сезонність гідрологічних явищ, що виявляється в затопленні прилеглих територій, або обміління та заростання русла в межень; наявність на окремих ділянках русла “заколів” (загат) – ряду кілків, встановлених місцевими рибачками, які перегороджують русло. Об них можна легко пошкодити “шкіру” байдарки. Їх треба проходити на невисокій швидкості, шукаючи прохід між кілками, в окремих випадках – розрубувати.

Список використаних джерел:

1. Географічна енциклопедія України: т.3. / Під ред. О.М. Маринича. – К.: Українська енциклопедія, К.: 1993. – 480 с.
2. Щур Ю.В., Дмитрук О.Ю. Спортивно-оздоровчий туризм. Навчальний посібник. – К.:Альтерпрес, 2003. – 232 с.
3. http://prostory.k-p.net.ua/o_baidarkax.htm
4. <http://litopys.org.ua/litop/lit33.htm>